

Przyszłość Szanghajskiej Organizacji Współpracy w stosunkach międzynarodowych

Piotr Dutkiewicz

08.05.2021

Artykuł w skrócie:

- Szanghajska Organizacja Współpracy (SOW) jest podmiotem, dzięki któremu największe kraje Azji pragną wpływać na sytuację militarną, gospodarczą i polityczną na kontynencie,
- SOW, jako platforma dialogu międzypaństwowego, zamierza odgrywać istotną rolę na płaszczyźnie międzynarodowej, szczególnie w zakresie bezpieczeństwa i zwalczania terroryzmu,
- Rola SOW i jej znaczenie w polityce międzynarodowej będą zależały od wzajemnych relacji Chin, Rosji i Indii.

Szanghajska Organizacja Współpracy jest podmiotem, który powstał w opozycji do zachodnich struktur w stosunkach międzynarodowych. Po rozpadzie Związku Radzieckiego i powstaniu nowych państw celem nadrzędnym stało się zapewnienie bezpieczeństwa w regionie Azji Centralnej. Szczególny nacisk położono na zabezpieczenie granic. Początkowo 26 kwietnia 1996 r. powstała Szanghajska Piątka, aby uspokoić lokalne konflikty w Azji Centralnej oraz spory graniczne. Z inicjatywą tą wystąpiła strona chińska i spotkało się to z akceptacją rosyjską. Deklarację członkowską podpisała Rosja, Chińska Republika Ludowa, Tadżykistan, Kazachstan i Kirgistan¹. Spotkania Szanghajskiej Piątki spowodowały poszerzenie współpracy na rzecz zwalczania terroryzmu, walki z nielegalną imigracją oraz walki z produkcją i przemytem narkotyków, co oczywiście ma przełożenie na podstawowe cele Szanghajskiej Organizacji Współpracy. Dodać do tego należy porozumienie o budowie zaufania w zakresie militarnym w obszarach przygranicznych (1996) oraz porozumienie o wzajemnej redukcji sił zbrojnych w regionach przygranicznych (1997). Pierwotnie Szanghajska Piątka nie miała na celu (przynajmniej w wymiarze oficjalnym) przekształcić się w sojusz polityczno-wojskowy². Ważne w działaniach organizacji było porozumienie o zwalczaniu ekstremizmu, terroryzmu i separatyzmu islamskiego z Duszanbe (2000). Ustaliło ono podstawy do tzw. wojny z „trzema siłami zła”, które zagrażają stabilizacji w Azji Centralnej³.

¹ Ross, Wiktor. 2011 *Szanghajska Organizacja Współpracy*, [w:] *Chińska Republika Ludowa we współczesnych stosunkach międzynarodowych*, red. P. Ostaszewski, Wydawnictwo SGH, Warszawa, s. 145.

² Gill, Bates. 2007 *Rising Star: China's New Security Diplomacy*, Brooking Institution Press, Washington, s. 37 – 39.

³ Lewis, David. 2008, *The Temptations of Tyranny in Central Asia*, Hurst & Company, London, s. 221.

15 czerwca 2001 r. została podpisana deklaracja o utworzeniu Szanghajskiej Organizacji Współpracy. Do SOW zaproszono Uzbekistan, tym samym poszerzając grono państw z 5 do 6. **7 czerwca 2002 r. podpisano w Petersburgu Kartę Szanghajskiej Organizacji Współpracy.** Określono w niej cele takie, jak: **zaufanie, przyjaźń i stosunki dobrosąsiedzkie, współpraca, wspólne promowanie praw człowieka, walka z terroryzmem, współpraca z innymi państwami międzynarodowymi, czy rozwiązywanie problemów w XXI wieku⁴.** Ponadto podkreślono konieczność współdziałania w celu utrzymania w regionie pokoju, bezpieczeństwa i stabilności, działania na rzecz rozwoju efektywnej współpracy w obszarach handlu, polityki, gospodarki, kultury, nauki, edukacji, ochrony środowiska, transportu oraz wspólne budowanie i promocję nowego politycznego i ekonomicznego porządku międzynarodowego, w oparciu o zasady demokracji i sprawiedliwości. Karta określała również strukturę instytucjonalną oraz sposoby przystąpienia lub wystąpienia z SOW.

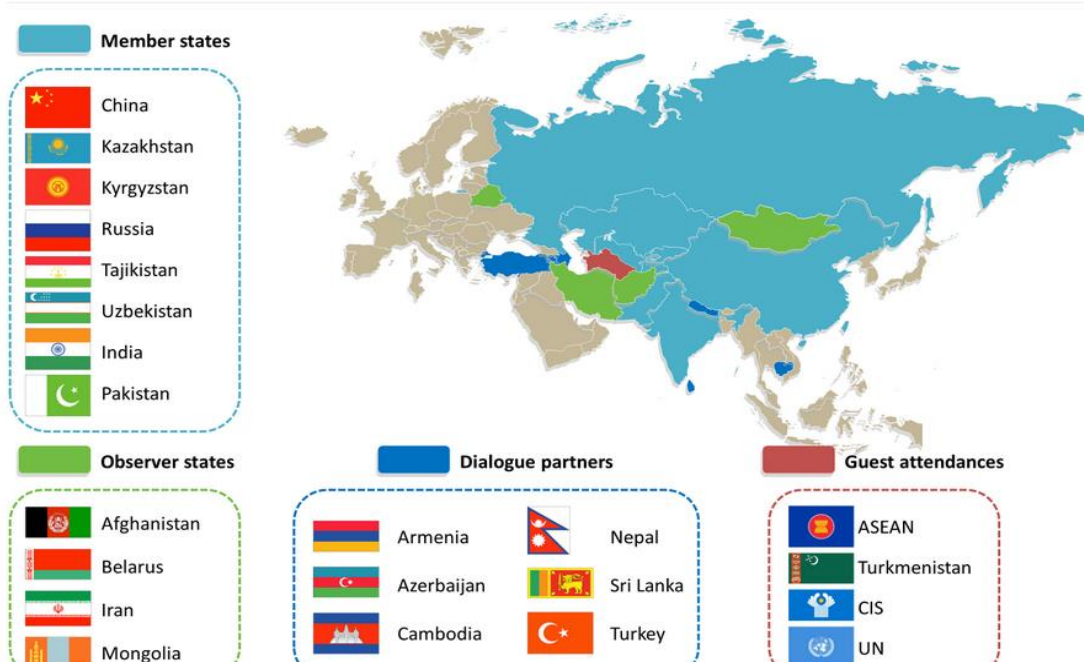
W 2001 r. członkami Szanghajskiej Organizacji Współpracy było 6 państw. Od 2004 r. status obserwatora otrzymała Mongolia, a od 2005 r. także Indie, Iran oraz Pakistan. W 2012 r. status obserwatora uzyskał Afganistan, a w 2015 r. Białoruś. 10 lipca 2015 r. podczas szczytu państw członkowskich w Ufie, pozytywnie zostały zaopiniowane kandydatury Indii i Pakistanu na członków SOW. Podczas szczytu w Astanie 9 czerwca 2017 r., oba państwa formalnie stały się członkami Szanghajskiej Organizacji Współpracy. **Tym samym liczba członków SOW wzrosła do 8.** Od 2008 r. zainteresowane państwa mogą uzyskać status partnera dialogu. Obecnie posiadają go Armenia, Azerbejdżan, Kambodża, Nepal, Sri Lanka i Turcja⁵. Gośćmi szczytów są organizacje międzynarodowe takie jak: ONZ, ASEAN, WNP. Ponadto gościem jest też Turkmenistan, który z uwagi na deklarowanie neutralności nie może być członkiem organizacji, która ma również charakter wojskowy. W przyszłości możliwe są zmiany wśród państw związanych z SOW, gdyż o status obserwatora lub partnera dialogu wystąpiły

⁴ Sikora-Gaca, Małgorzata. 2015 *Szanghajska Organizacja Współpracy i jej wpływ na kształtowanie globalnego zarządzania*, [w:] Instytucje międzynarodowe w dobie globalnego zarządzania, M. Rewizorski (red.), Warszawa, s. 196-215

⁵ Lang, Józef. 2017, *Szanghajska Organizacja Współpracy poszerza się o Indie i Pakistan*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2017-06-21/szanghajska-organizacja-wspolpracy-poszerza-sie-o-indie-i-pakistan>, dostęp: 27.02.2021.

Bangladesz, Arabia Saudyjska, Egipt, Syria, Izrael, Malediwy, Ukraina, Irak, Wietnam, Bahrajn, Zjednoczone Emiraty Arabskie i Katar.⁶

Szanghajska Organizacja Współpracy w 2021 r.

źródło: <http://confidantclasses.in/analysis/2020/09/shanghai-cooperation-organization-sco/>

Szanghajska Organizacja Współpracy od samego początku starała się zaistnieć na platformie międzynarodowej. Już w 2004 r. nawiązała stosunki z Organizacją Narodów Zjednoczonych, gdzie jest obserwatorem na Zgromadzeniu Ogólnym. Kolejno nawiązano stosunki ze Wspólnotą Niepodległych Państw, Stowarzyszeniem Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN), Organizacją Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym (OUBZ), Organizacją Współpracy Gospodarczej, Biurem Narodów Zjednoczonych ds. Narkotyków i Przemocności, Konferencją w sprawie interakcji i środków budowania zaufania w Azji (CICA), Międzynarodowym Komitetem Czerwonego Krzyża oraz Unią Afrykańską. W ocenie ONZ SOW „dąży do budowania sprawiedliwego, policentrycznego porządku światowego, w pełnej zgodności z normami prawa międzynarodowego i zasadami wzajemnego szacunku,

⁶ Indian Council of World Affairs. 2020, *Lecture on The Future Trajectory of the Shanghai Cooperation Organization (SCO) and India's Role by Ambassador Vladimir Norov, Secretary General, SCO, 13 January 2020*, https://www.icwa.in/show_content.php?lang=1&level=1&ls_id=5679&lid=3483, dostęp: 15.04.2021.

który odpowiada interesom każdego państwa, biorąc pod uwagę ich wzajemne potrzeby i aspiracje. Jako organizacja wielonarodowa i wielokulturowa, SOW stara się powstrzymać zderzenia cywilizacji w swoich regionach”⁷. Współpraca z WNP, ASEAN, OUBZ, CICA dotyczy przede wszystkim zwalczania terroryzmu, handlu narkotykami i bronią, prania pieniędzy, przestępczości międzynarodowej i nielegalnej migracji. Porozumienie z Organizacją Współpracy Gospodarczej dotyczy gospodarki i handlu, transportu, energii, środowiska oraz turystyki⁸.

Najistotniejsze decyzje Szanghajskiej Organizacji Współpracy zapadają na szczytach Rady Głów Państw, które odbywają się corocznie w różnych miastach państw członkowskich. Z analizy tematyki szczytów Szanghajskiej Organizacji Współpracy wynika, że współpraca w jej ramach prowadzona była przede wszystkim w trzech sferach. Po pierwsze była to sfera dotycząca bezpieczeństwa regionalnego i współpracy militarnej. Po drugie realizacja działań zmierzających do integracji gospodarczej. Ponadto jest to organizacja, dzięki której jej członkowie starają się realizować swoje cele polityczne. W tym zakresie jest przede wszystkim narzędziem chińskiej i rosyjskiej polityki zagranicznej. O wiele mniej istotna jest współpraca kulturalna, która sprowadza się do organizowania festiwali sztuki. Jednak ciągły dialog kulturowy między krajami SOW przyczynia się do wzajemnego uczenia się i wzbogacania doświadczeń kulturowych, co ostatecznie prowadzi do wyższego poziomu wzajemnego zrozumienia.

Pierwotnie, szczególnie z perspektywy rosyjskiej, SOW miała być organizacją nastawioną przede wszystkim na cele militarne. Celem było stworzenie przeciwwagi dla Stanów Zjednoczonych na terenie Azji. Istotną kwestią stała się również kwestia bezpieczeństwa regionalnego, szczególnie w związku ze zwiększeniem zagrożenia terrorystycznego. Zwalczanie terroryzmu było jednym z głównych powodów przystąpienia do organizacji Indii i Pakistanu. Zacieśnienie współpracy wojskowej doprowadziło do wymiany informacji wywiadowczych oraz wspólnych ćwiczeń wojskowych i gier wojennych. Ostatnie duże ćwiczenia z partnerami z SOW i Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym o nazwie Kaukaz 2020 Rosja przeprowadziła we wrześniu 2020 r. Uczestniczyło w nich 80

⁷ Alimov, Rashid. *The Role of the Shanghai Cooperation Organization in Counteracting Threats to Peace and Security*, <https://www.un.org/en/chronicle/article/role-shanghai-cooperation-organization-counteracting-threats-peace-and-security>, dostęp: 02.03.2021.

⁸ The Shanghai cooperation organisation, <http://eng.sectsco.org/cooperation/>, dostęp: 10.03.2021.

tysięcy żołnierzy⁹. Na 2021 r. zaplanowane są ćwiczenia Peace Mission, a także ćwiczenia rosyjsko-pakistańskie i rosyjsko-indyjskie, czyli państw będących członkami SOW.

Jednak coraz bardziej istotną sferą współpracy w ramach SOW jest problematyka gospodarczo – ekonomiczna. Tym nurtem współdziałania szczególnie zainteresowane są Chiny, które swoją strategię opierają na inwestycjach i wymianie gospodarczej. Jedną z chińskich inicjatyw jest Inicjatywa Pasa i Szlaku, którego celem jest wzmocnienie powiązań Azji z globalną gospodarką i zacieśnienie współpracy z Europą oraz Afryką. Chińskie projekty są szansą rozwojową dla republik Azji Centralnej. Nowy Jedwabny Szlak może stanowić niezwykle silny mechanizm dla przestawienia SOW na tory gospodarczej współpracy, która będzie stopniowo dominować w relacjach między członkami, ponad kwestiami politycznymi i militarnymi. **Wzmacnianie roli SOW jako platformy kooperacji gospodarczej nie jest zbieżne z polityką rosyjską.** Dla Rosji podstawowym celem funkcjonowania SOW są kwestie polityczne i militarne. Jednak stabilizacja gospodarcza państw środkowoazjatyckich ważna jest również z punktu widzenia bezpieczeństwa regionu.

Przyszłość SOW zależeć jednak będzie od stanowisk Chin, Rosji i Indii. Dotychczas SOW była zdominowana przez Chiny oraz Rosję – dwóch głównych graczy regionalnych. Po przyjęciu do organizacji w 2017 r. Indii i Pakistanu liczone, że dodatkowo zwiększy to rolę SOW jako platformy dialogu. Dla obydwu państw SOW miało być kanałem umożliwiającym kontakty pomiędzy nimi. Z punktu widzenia wspierających Pakistan Chin i współpracującej z Indiami Rosji, przyjęcie tych państw do organizacji miało zwiększyć prestiż organizacji, przy zachowaniu równowagi pomiędzy Federacją Rosyjską a Państwem Środka. Miało to też zwiększyć możliwości oddziaływania organizacji na obszar Azji Południowej. **Jednakże w rzeczywistości nastąpiło zahamowanie działalności SOW. Funkcjonowanie organizacji sprowadziło się do etapu deklaracji woli na poszczególnych szczytach.** Coraz częściej istotne decyzje podejmowane są w rozmowach dwustronnych za kulisami oficjalnych szczytów. O ile Pakistan, liczący na współpracę gospodarczą z Chinami, może być w przyszłości lojalnym członkiem SOW, o tyle Indie mogą odegrać rolę „konia trojańskiego”. Już obecnie widać sceptyczne stanowisko Indii wobec koncepcji Nowego Jedwabnego Szlaku, co szczególnie uderza w politykę Chin. Powodem jest obawa przed otoczeniem Indii

⁹ Polsatnews. 2020, 80 tys. Żołnierzy z sześciu krajów. Rosja organizuje manewry, <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2020-09-14/80-tys-zolnierzy-z-szesciu-krajow-rosja-organizuje-manewry/>, dostęp: 09.03.2021.

pierścieniem szlaków komunikacyjnych, nad którymi kontrolę sprawować będą Chiny. Indie postrzegają to jako istotne zagrożenie dla gospodarczej niezależności kraju. Jednak najważniejszą przesłanką, która skłania Indie do kontestowania inicjatywy Nowego Jedwabnego Szlaku jest fakt, iż korytarz transportowy tworzony przez Chiny na terytorium Pakistanu przebiega przez obszar sporny pomiędzy Indiami i Pakistanem. Indie uważają to terytorium za swoje, tymczasowo okupowane przez Pakistan. Stworzenie tam przez Chiny jednego z istotnych korytarzy transportowych w ramach projektu Nowego Jedwabnego Szlaku i rozbudowa na tych ziemiach chińskiej infrastruktury jest w odczuciu Indii sankcjonowaniem na forum międzynarodowym niezgodnego z ich stanowiskiem statusu tych ziem¹⁰.

Jednocześnie Indie zbliżyły się do Stanów Zjednoczonych, przystępując do czterostronnego dialogu zwanego Quad, a obejmującego Stany Zjednoczone, Australię, Japonię i właśnie Indie. **Indie tym samym rozpoczęły współpracę w ramach amerykańskiej strategii indyjsko – pacyficznej.** Pogorszyło to stosunki Indie – Chiny i Indie – Rosja¹¹. Rosnąca potęga Chin okazała się wyzwaniem dla New Delhi. Indie widzą, że handel z Chinami ogranicza ich możliwości produkcyjne i celem staje się dywersyfikacja gospodarki z dala od Chin. Również rosnące znaczenie militarne Chin na subkontynencie i na Oceanie Indyjskim jest dla Indii problemem i próbują one przywrócić równowagę w swoim sąsiedztwie¹². Indie wycofały się z udziału w organizowanych przez Rosję ćwiczeniach wojskowych „Kaukaz – 2020”. Oficjalnym powodem była epidemia Covid - 19, ale faktyczną przyczyną była niechęć do uczestniczenia we wspólnych ćwiczeniach z jednostkami chińskimi i pakistańskimi¹³. Oceniając postępowanie Indii, pamiętać należy o konflikcie zbrojnym w Kaszmirze pomiędzy Indiami i Pakistanem w 2019 r., a także wymianie ognia pomiędzy żołnierzami chińskimi i indyjskimi na granicy w Himalajach. W tych sytuacjach Szanghajska Organizacja Współpracy nie podjęła efektywnych działań mediacyjnych, pozostawiając kwestie załagodzenia konfliktów państwom w nich uczestniczącym. Pomimo braku głębszego zaangażowania ze strony Indii w działania gospodarcze i militarne w ramach SOW, kraj ten

¹⁰ Renik, Krzysztof. 2018, *Chiński „Pas i Szlak” z perspektywy Indii*, Centrum Stosunków Międzynarodowych, nr 7/2018.

¹¹ Global Times. 2021, *India seeking courtship with Quad a negative asset of BRICS, SCO*, <https://www.globaltimes.cn/page/202103/1218194.shtml>, dostęp: 14.03.2021.

¹² Mohan, Chilamkuri – Raja. 2021, *The Quad’s importance to India’s strategic autonomy*, <https://indianexpress.com/article/opinion/columns/quad-summit-india-china-relations-brics-nations-7229861/>, dostęp: 20.03.2021.

¹³ Chaudhary, Smriti. 2020, *Why India Made A Mistake By Skipping KavKaz 2020 Military Drills In Russia?*, <https://eurasianimes.com/why-india-made-a-mistake-by-skipping-kavkaz-2020-military-drills-in-russia/>, dostęp: 02.03.2021.

nadal aktywnie współdziała z partnerami w zakresie działań antyterrorystycznych. W 2021 r. Indie wraz z Chinami, Pakistanem i innymi członkami SOW wezmą udział w ćwiczeniach antyterrorystycznych¹⁴. Indie chcą w ten sposób wykorzystać na swoją korzyść uczestnictwo w SOW. Podstawowym celem Indii w SOW jest zacieśnienie współpracy w kwestiach terroryzmu z Rosją i państwami Azji Środkowej. Jednocześnie wraz z wycofywaniem się armii amerykańskiej z Afganistanu, SOW może zwiększyć swoje znaczenie w tym regionie. Biorąc pod uwagę znaczenie, jakie dla Indii ma Afganistan pod względem gospodarczym i bezpieczeństwa, w ich interesie byłaby jednak w przyszłości ścisła współpraca z SOW. **Brak zainteresowania Indii SOW byłby równoznaczny z oddaniem bez walki Chinom i Pakistanowi wpływów w Azji Środkowej, Iranie i Afganistanie.** Z drugiej strony członkowie SOW z Azji Środkowej liczą na aktywną rolę Indii, jako stabilizatora w regionie, co umożliwiłoby tym krajom wzmocnienie ich wielokierunkowej polityki zagranicznej.

Rosja będzie nadal traktować Szanghajską Organizację Współpracy jako narzędzie polityczno – militarne. Wykorzystywać ją będzie do kreowania swojej polityki w regionie Azji Centralnej, chcąc odzyskać wpływy w dawnych republikach radzieckich. SOW pozostaje z punktu widzenia Rosji bardzo ważną organizacją, pozwalającą na zachowanie wpływu na kreowanie polityki zagranicznej, gospodarczej i bezpieczeństwa byłych republik związkowych. Jednocześnie mimo strategicznej współpracy z Chinami Rosja będzie podejmować działania zmierzające do ograniczania ich roli. Temu służyło między innymi wprowadzenie Indii do SOW. Bez Indii, Chiny wywarłyby na organizację nieproporcjonalny wpływ. Sojusz z Chinami jest rozumiany interesownie i taktycznie. **Rosja zmuszona jest zaakceptować mniejszą rolę gospodarczą, nie będzie jednak podchodzić entuzjastycznie do chińskich projektów w ramach SOW, obawiając się, że wyłączają one republiki poradzieckie z orbity jej wyłącznych wpływów.** Poprzez obecność w SOW Rosja chce też odgrywać większą polityczną rolę na obszarze Azji Południowo – Wschodniej.

Chiny traktują zaangażowanie w Szanghajskiej Organizacji Współpracy pragmatycznie, uważając je za element wsparcia rozwoju gospodarczego i prowadzonej polityki zagranicznej. Dla Chin priorytetem jest możliwość realizacji interesów gospodarczych w Azji Centralnej. Uwzględniając interesy Rosji w Azji Centralnej, będą się starać unikać

¹⁴ Moneycontrol. 2021, *India, Pak, China to participate in SCO joint anti-terrorism exercise this year*, <https://www.moneycontrol.com/news/world/india-pak-china-to-participate-in-sco-joint-anti-terrorism-exercise-this-year-6674061.html>, dostęp: 23.03.2021

niepotrzebnych punktów spornych, nie chcąc pogarszać stosunków z Federacją Rosyjską. Realizując swoje interesy w ramach organizacji, mogą liczyć na poparcie Pakistanu, który już mocno zaangażował się w chiński projekt Nowego Jedwabnego Szlaku, szczególnie poprzez budowę portu w Gwadarze. W tym samym czasie Indie pomagają budować port w irańskim Chabaharze, co pozwoliłoby im ominąć Pakistan i umożliwić handel z Afganistanem poprzez Iran¹⁵. Widząc brak entuzjazmu ze strony Rosji oraz niejednoznaczne stanowisko Indii odnośnie realizacji projektów w ramach SOW, Chiny stworzyły w lipcu 2020 r. nową platformę dialogu Azja Środkowa – Chiny¹⁶. Może to w przyszłości osłabić zdolność działania SOW. **Wydaje się, że Chiny będą aktywnie działać w ramach SOW pod warunkiem, że organizacja ta będzie pomocna w realizacji chińskich interesów.**

Szanghajską Organizacji Współpracy obecnie obejmuje ponad 43% populacji ludności świata, a jej zasięg geograficzny to prawie 70% obszaru kontynentu eurazjatyckiego. **Organizacja pragnie mocniej zaistnieć w sferze międzynarodowej, rozwijając relacje ze wszystkimi państwami wchodzącymi w jej skład, jak również z innymi podmiotami międzynarodowymi. Głównym założeniem w tym zakresie jest wspieranie multipolaryzmu na świecie.** Na ostatnich szczytach przywódcy zajmują wspólne stanowiska w najważniejszych obecnie kwestiach globalnych. Chiny działając w ramach SOW pragną kształtować nowy porządek międzynarodowy, podkreślając znaczenie Azji w polityce i gospodarce światowej. Chiny i Rosja będą rozszerzać relacje z Iranem, by równoważyć działania Amerykanów. Podobnie po wycofaniu się Amerykanów z Afganistanu kraj ten znajdzie się jeszcze bardziej w orbicie zainteresowania Chin, Indii i Pakistanu. Realizacja zamierzeń poszczególnych krajów w stosunku do Iranu i Afganistanu może być dokonywana za pośrednictwem SOW. **Poprzez zacieśnianie współpracy z Iranem, Afganistanem i Turcją SOW może zwiększyć swoje znaczenie w świecie. Kwestie dotyczące przestrzegania zasad demokracji, humanitaryzmu, praw człowieka, swobód obywatelskich czy wolnych mediów, a także brak jednolitej i wielowektorowej polityki zagranicznej powoduje niemożność w przyszłości głębszych relacji dwustronnych z Unią Europejską. Podobnie rywalizacja militarna Chin i Rosji z NATO ogranicza możliwości**

¹⁵ Khan, Feroz – Hassan. 2021, *Russia–Pakistan Strategic Relations: An Emerging Entente Cordiale*, <https://www.airuniversity.af.edu/JIPA/Display/Article/2473361/russiapakistan-strategic-relations-an-emerging-entente-cordiale/>, dostęp: 22.03.2021.

¹⁶ Mashrab, Fozil. 2020, *Shanghai Cooperation Organization Enters Period of Stagnation*, <https://jamestown.org/program/shanghai-cooperation-organization-enters-period-of-stagnation/>, dostęp: 20.03.2021.

współpracy SOW z tą organizacją. Przypomnieć należy, że członkami SOW są cztery państwa posiadające broń atomową, rywalizujące ze sobą i wielokrotnie w przeszłości skonfliktowane. Ich głównym celem jest ograniczenie wpływów Stanów Zjednoczonych w Azji, tym samym szanse na współpracę z NATO są nikłe. Polityka Stanów Zjednoczonych traktujących Rosję jako przeciwnika, a Chiny jako poważnego konkurenta prowadzi do zbliżenia między Moskwą i Pekinem. Kraje te są również przeciwnikami stworzonej przez USA strategii Indo – Pacyfiku. Może to paradoksalnie mieć pozytywne konsekwencje dla funkcjonowania SOW. Zacieśni to współpracę wiodących krajów w ramach organizacji. W regionie istnieje chęć i wola zdynamizowania stosunków gospodarczych, a także realna możliwość integracji Azji Centralnej z Azją Południową. **Z drugiej strony Szanghajska Organizacja Współpracy może być wykorzystywana przez państwa członkowskie, jako narzędzie nacisku zarówno w sferze wewnętrznej, jak i wobec innych podmiotów stosunków międzynarodowych.** Jednak wiele krajów widzi w ramach SOW szereg obiecujących obszarów współpracy w zapewnianiu pokoju i stabilności, rozwoju gospodarczego, a także w zwalczaniu terroryzmu.

Szanghajska Organizacja Współpracy symbolizuje głębszy trend, w którym regionalne potęgi azjatyckie w coraz większym stopniu zapewniają większą ekonomiczną i polityczną kontrolę nad kontynentem azjatyckim, poprzez tworzenie nowych organizacji międzynarodowych, które omijają główne organizacje kierowane przez Zachód. Jak twierdził Zbigniew Brzeziński, kontrola ładu eurazjatyckiego jest kluczem do globalnej dominacji, a kontrola Azji Środkowej jest kluczem do kontrolowania ładu eurazjatyckiego. Szanghajska Organizacja Współpracy może stać się platformą poszukiwania kompromisów w zakresie bezpieczeństwa regionalnego. Wiele krajów tego regionu ma nadzieję, że takie cele będzie realizować SOW. Walka z terroryzmem w ramach **Regionalnej Struktury Antyterrorystycznej (RATS) może być w przyszłości fundamentem jednoczącym kraje SOW, utrzymującym jedność organizacji.** Podstawą funkcjonowania SOW jest jednak zachowanie „szanghajskiego ducha”, opierającego się na wzajemnym zaufaniu. Chińska inicjatywa ogłoszona na szczycie w Moskwie 10 listopada 2020 r. budowy „czterech wspólnot” wskazała kierunek rozwoju SOW. Chodzi o inicjatywę mającą na celu zbudowanie „wspólnoty opieki zdrowotnej”, „wspólnoty bezpieczeństwa”, „wspólnoty

rozwoju” i „wspólnoty humanistycznej”¹⁷. W strategii rozwoju SOW do 2025 r. państwa członkowskie zobowiązały się do konsekwentnego zajmowania wspólnych stanowisk w szerokim zakresie zagadnień będących przedmiotem wspólnego zainteresowania ONZ i innych organizacji międzynarodowych. Realizację tych założeń będą szczególnie obserwować kraje, które są zainteresowane współpracą lub nawet członkostwem w SOW. Dotyczy to szczególnie krajów Azji Południowej. Zainteresowanie to może stanowić impuls i motor napędowy przyszłościowego rozwoju organizacji. Jednak przyszłość SOW i jej rola na arenie międzynarodowej zależą będzie od zachowania największych państw będących jej członkami tzn. Rosji, Chin i Indii. Jeżeli przeważą poczucie przynależności do SOW i dbałość o jej przyszłość, organizacja ma duże szanse rozwoju. Jeżeli jednak przewagę uzyskają narodowe, egoistyczne interesy każdego z członków postawi to organizację na krawędzi kryzysu, a jej przyszłość będzie niepewna. SOW może przekształcić się w bezsilną strukturę, którą będzie można określić „papierowym tygrysem”, nieodgrywającą żadnej poważnej roli w stosunkach międzynarodowych. Przeważać będą rutynowe oświadczenia urzędników, które nie będą poparte żadnymi propozycjami ani konkretnymi krokami. Wydaje się, że przeciwdziałać temu mogłoby uczynienie tej organizacji bardziej demokratyczną, szczególnie w bieżących sprawach. Jednakże konflikty interesów między członkami organizacji mogą uniemożliwić przekształcenie tego ugrupowania w mechanizm pogłębionej współpracy.

¹⁷ Cri online. 2020, *Komentarz: W krytycznym momencie inicjatywa budowy "czterech wspólnot" wyznacza kierunek Szanghajskiej Organizacji Współpracy*, <http://polish.cri.cn/news/china/3875/20201111/576084.html>, dostęp: 03.03.2021.

O AUTORZE

Piotr Dutkiewicz. Doktorant nauk o polityce na Uniwersytecie Marii Curie – Skłodowskiej w Katedrze Stosunków Międzynarodowych. W swoich badaniach związanych z doktoratem koncentruje się na kwestiach dotyczących mniejszości ujgurskiej. Absolwent Uniwersytetu Warszawskiego kierunków politologia oraz sinologia. Obecnie zainteresowana naukowe dotyczą przede wszystkim Chińskiej Republiki Ludowej oraz obszaru Azji. Autor artykułów i wystąpień naukowych związanych z tematyką chińską, technologią oraz polityzacją religii. Aktywny uczestnik konferencji ogólnopolskich i międzynarodowych.

JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ, DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARCZYŃCÓW!

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Możliwość wsparcia to bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy: 95 2530 0008
2090 1053 7214 0001 tytułem: „darowizna na cele statutowe”.